

PŘÍBĚHY UKRYTÉ V KAMENI

HISTORIE UKRYTÉ W KAMIENIU

EVA RENNEROVÁ
JIŘÍ POSPÍŠIL

Aus dankbaren Liebe
der ewigen Liebe
geweiht

PŘÍBĚHY UKRYTÉ V KAMENI

Přirozenou součást naší krajiny tvoří již po staletí drobné kamenosochařské objekty. Nalézáme je na návrších, na křižovatkách cest, mezi stromy i v sebemenší výšce, někdy honosné, jindy nenápadné. Zdají se být němé, ale každý byl vytyčen z nějaké pohnutky, každý má svého zadavatele, byl vytesán rukou umělce a zasazen na přesně dané místo. Každý má svůj příběh. Seznamte s těmi, se kterými se setkáte při putování naším krajem a zaposlouchajte se do jejich vyprávění.

HISTORIE UKRYTE W KAMIENIU

Nieodłączną częścią naszego krajobrazu już od stuleci są drobne rzeźby kamienne. Znajdziemy je na wzgórzach, na rozstajach dróg, wśród drzew, nawet w najmniejszej wiosce, czasem są okazałe, a kiedy indziej niepozorne. Wydają się być nieme, ale każda została wzniesiona z jakiegoś powodu, każda ma swojego fundatora, wyrzeźbił ją artysta i umieścił w konkretnym miejscu. Każda ma swoją historię. Zapoznaj się z tymi, które spotkasz, wędrując po naszej krainie i posłuchaj ich opowieści.

1. Mariánský sloup

Rýchorskému náměstí vévodí jedno z nejceněnějších kamenosochařských děl našeho regionu. Je jím mariánský sloup vystavěný na popud jezuitů roku 1725. Úkol nesvěřili nikomu menšímu než Jiřímu Františku Pacákovi. Barokní sloup nebyl jeho jedinou zakázkou v Žacléři, je také autorem hlavního oltáře v kostele Nejsvětější Trojice. Stejně jako je netypický tvar žacléřského náměstí, má i sloup trojúhelníkový půdorys. V popředí se nápadně vyjímá postava zakladatele jezuitského řádu Ignáce z Loyoly, výše jsou vkomponováni svatý Jeroným, vousatý stařec v kardinálském klobouku se lvem, svatý Dominik v plášti s kapucí a zářící hvězdou a svatý Bernard. Trojboký obelisk zdobí reliéfy a ústí ve vrcholovou partii s Pannou Marií Immaculátou s rozevlátým oděvem stojící na zeměkouli obtočené hadem. Všudypřítomné jsou postavy vznášejících se andělíčků putti, kteří dominují také oltářům v kostele.

1. Kolumna maryjna

Nad Rýchorským náměstím (rynkiem) góruje jedno z najcenniejszych rzeźbiarskich dzieł naszego regionu. Jest nim kolumna maryjna wzniesiona z inicjatywy jezuitów w 1725 roku. Zadanie powierzono wybitnemu artyście - Józefowi Franiškowi Pacákowi. Barokowa kolumna nie była jego jedyną pracą w miejscowości Żaclęć, jest on również autorem głównego ołtarza w kościele Trójcy Przenajświętszej. Stojąca na rynku o nietypowym, trójkątnym kształcie kolumny, również ma trójkątną podstawę. W części frontowej wyróżnia się postać założyciela zakonu jezuitów Ignacego Loyoli, wyżej wkomponowano postaci świętego Hieronima, brodatego starca w kapeluszu kardynalskim z lwem, świętego Dominika w płaszczu z kapturem i błyszczącą gwiazdą oraz świętego Bernarda. Trójkątny obelisk, ozdobiony płaskorzeźbami, wieńczy górna część z Marią Panną Niepokalaną w rozwianej szacie, stojącą na kuli ziemskiej z owiniętym wokół niej węże. Wszechobecne są postaci wznoszących się aniołków putto, które dominują również na kościelnym ołtarzu.

2. Socha sv. Floriána

U domu čp. 116 je osazena socha svatého Floriána, oblíbeného patrona profesí, které mají co do činění s ohněm – tedy hasičů, kominíků, hrnčířů nebo pekařů. Je oděn do hávu římského důstojníka s nádobou naplněnou vodou, hasící hořící dům. Byl zhotoven po hrůzném požáru, který propukl na náměstí roku 1782, na popud donátorky Kathariny Breuer, právě z domu čp. 116. Ta vyslovila přání, aby socha byla postavena co nejblíže domu. V průběhu času změnila několikrát své stanoviště, naposledy stála u roubenek v horní části náměstí. Po restaurování v roce 2008 bylo znovu naplněno přání donátorky a sv. Florián byl umístěn zpět k domu čp. 116.

2. Figura św. Floriana

W pobliżu domu nr 116 znajdziemy figurę świętego Floriana, patrona zawodów związanych z ogniem – czyli strażaków, kominiarzy, garncarzy czy piekarzy. Jest przedstawiony w stroju rzymskiego oficera, z naczyniem wypełnionym wodą, którą gasi płonący dom. Posąg wykonano z inicjatywy Kathariny Breuer, mieszkanki domu nr 116, po strasznym pożarze, który wybuchł na rynku w 1782 roku. Donátorka wyraziła życzenie, aby figura stała jak najbliżej jej domu. W przeciągu dziejów kilkakrotnie ją przenoszono, ostatnio stała w pobliżu drewnianych domów zrębowych w górnej części rynku. Po odrestaurowaniu w 2008 roku uczyniono zadość życzeniu fundatorki i święty Florian powrócił na swoje miejsce przed domem nr 116.

3. Pomník Josefa II.

Pískovcová stěla ve střední části náměstí nám vypráví zajímavý příběh o tom, jak proměnlivý je čas i lidé, kteří zde žijí. Pomník byl určený pro plastiku Josefa II., která byla slavnostně odhalena 23. června 1908. Autorem plastiky byl významný vídeňský sochař Georg Leisek. Místními obyvateli byly takto uctěny vladařovy návštěvy Žacléře v letech 1766 a 1779. Během jedné z nich poobědval se svým doprovodem v hostinci U Koruny na náměstí a radní ještě dlouhou dobu schraňovali židli, na které Josef II. seděl. Jak plynul čas, Josef II. se stal pro pomník nežádoucí osobou a roku 1923 byl nahrazen portrétem básníka Friedricha Schillera, představitele hnutí Bouře a vzdor. Po II. světové válce se stal i básník nevhodným a na kameni se zaskvěl Julius Fučík, i toto jméno se však časem stalo kontroverzním, a tak byla na stělu umístěna bronzová plastika J. A. Komenského od akademického sochaře Ladislava Zívra. Zdařilý portrét byl roku 1970 přemístěn na pomník na Růžovém paloučku v Černé Vodě a na kameni zůstala pouze tabulka s textem o odchodu J. A. Komenského roku 1628 z vlasti. Roku 2005 bylo rozhodnuto vrátit na kamennou stělu kopii plastiky Josefa II., jejíž originál se dochoval v muzeu a pro kterou byl pomník původně zamýšlen.

3. Pomník Józefa II

Stela z pískovca v środkowej części rynku jest dowodem na to, jak zmieniają się czasy oraz ludzie, którzy tu mieszkają. Pomnik był przeznaczony pod płaskorzeźbę Józefa II, która została uroczyste odsłonięta 23 czerwca 1908 roku. Autorem dzieła był znany wiedeński rzeźbiarz Georg Leisek. Tutejsi mieszkańcy uczcili w ten sposób wizyty cesarza w mieście Żaclęř w latach 1766 i 1779. W trakcie jednej z nich wraz ze swoją świtą cesarz zjadł obiad w zajezdzie U Koruny na rynku, a miejscowi rajcy jeszcze przez długi czas dbali o krzesło, na którym siedział Józef II.

(zakończenie na następnej stronie)

Jednak z upływem czasu postać cesarza Józefa II stała się niegodna pomnika, dlatego w 1923 roku zastąpiono go portretem poety Friedricha Schillera, przedstawiciela okresu „burzy i naporu”. Po II wojnie światowej również poeta przestał być mile widziany, na kamieniu umieszczono zatem Juliusa Fučíka, ale z biegiem czasu jego postać zaczęła budzić tak wiele kontrowersji, że na steli postanowiono tym razem umieścić płaskorzeźbę z brązu, przedstawiającą J. A. Komenského, autorstwa Ladislava Zívra. Udany portret został w 1970 roku przeniesiony na pomnik na Růžovém paloučku (Różowej Łączce) w Černej Vodzie, a na kamieniu pozostawiono tylko tablicę z tekstem o opuszczeniu ojczyzny przez J. A. Komenského w 1628 roku. W 2005 roku postanowiono zwrócić miejsce na steli Józefowi II, dla którego była pierwotnie przeznaczona. Na pomniku umieszczono kopię płaskorzeźby przedstawiającej cesarza, której oryginał zachował się w muzeum.

4., 5. Kašny města na pramenech

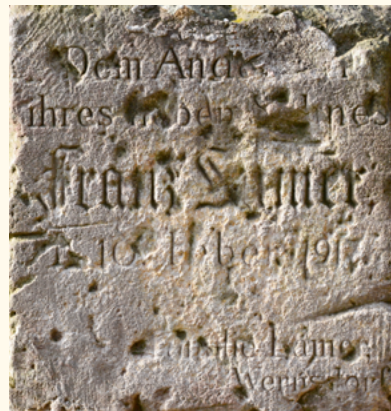
Původní název pro Žaclěř zněl Bornfloss ve významu „na pramenech, vyvěrající prameny“. Byl to název velmi výstižný, jelikož po celém městě jich vyvěrá dodnes bezpočet. Tyto prameny byly v minulosti sváděny do kašen, kterých bychom na náměstí a v blízkém okolí napočítali hned pět. Na náměstí poblíž mariánského sloupu nalezneme kamennou kašnu z roku 1856 (dříve zvanou Ringbiete), naproti domu čp. 14 stojí dnes již nefunkční Löwitova kašna (Löwitbiete), nazvaná podle majitele likérky. Pod roubenkami naproti čp. 17 je to bývalá Baudischova kašna, další stojí u dnešní služebny policie a poslední, pátá, již neexistuje a stávala kousek za budovou dnešního městského úřadu. Kašny byly vybudovány v polovině 19. století, pouze kašna naproti domu čp. 17 je zcela nová.

4., 5. Městské studnie nad źródłami

Pierwotna nazwa miasta Żaclęř to Bornfloss, co znaczy „na źródłach, tryskające źródła”. To bardzo trafna nazwa, ponieważ do dziś bije ich w mieście bez liku. Nad tymi źródłami utworzono w przeszłości ujęcia wody w postaci studni i fontann, których na rynku i w najbliższej okolicy naliczymy aż pięć. Na rynku obok kolumny maryjnej znajdziemy kamienną studnię z fontanną z 1856 roku (kiedyś zwaną Ringbiete), naprzeciwko domu nr 14 stoi dziś już niedziałająca Studnia Löwita (Löwitbiete), nazwana tak na cześć właściciela fabryki likierów. W pobliżu domów zrębowych, naprzeciwko numeru 17 znajduje się dawna Studnia Baudischa, kolejna w pobliżu obecnego posterunku policji, a ostatnia, piąta, już nie istnieje. Znajdowała się za budynkiem dzisiejszego urzędu miasta. Studnie zostały zbudowane w połowie XIX wieku, tylko studnia naprzeciw domu nr 17 jest zupełnie nowa.

6. Torzo Lahmerova pomníku

U prudce klesající cesty z náměstí do Prkenného Dolu, zvané Strízlivák, nalezneme zbytky pomníku, které upomínají na tragédii, jež se v těchto místech udála v únoru roku 1917. Mladý hoch, Franz Lahmer z Vernířovic, během cesty ze školy sáňkoval spolu se svými kamarády Karlem Bönschem z Prkenného Dolu a Alfredem Baudischem z Babí. Sáňky nabraly na příkré cestě velkou rychlost, Franz Lahmer je nezvládl a po nárazu do stromu si zlomil vaz. Jeho zranění spolejzdce ošetřil místní lékař Schwertassek. Starosta města reagoval na tuto smutnou událost rychle a zakázal v těchto místech sáňkování. Rodiče malého Franze zřídili na synovu památku u cesty kapličku.

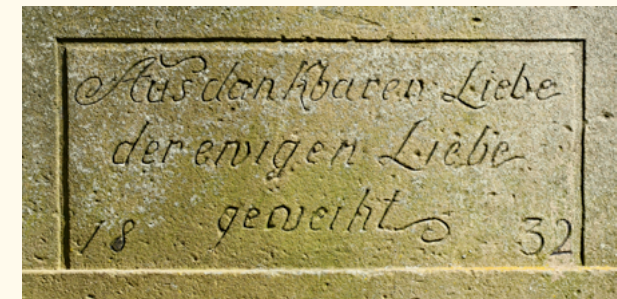
6. Szczątki pomnika Lahmera

Przy drodze zwanej Strízlivák, opadającej stromo z rynku w kierunku Prkennego Dolu, znajdziemy szczątki pomnika, upamiętniającego tragedię, do jakiej doszło w tym miejscu w lutym 1917 roku. Młody chłopak, Franz Lahmer z Vernířovic, w drodze do szkoły jechał na sankach ze swoimi kolegami Karlem Bönschem z Prkennego Dolu i Alfredem Baudischem z Babí. Na stromej drodze sanki nabrały tak zawrotnej prędkości, że Franz Lahmer przestał nad nimi panować, uderzył w drzewo i skrzył kark. Jego rannych kolegów opatrzył miejscowy lekarz Schwertassek. Burmistrz miasta błyskawicznie zareagował na to tragiczne wydarzenie i zakazał w tym miejscu jazdy na sankach. Rodzice małego Franza, by uczcić pamięć syna, wzniesli przy drodze kapliczkę.

7. Kříž na Písečné

Na vyvýšenině u urnového háje, v minulosti nazývané Sandhöhe, stojí jeden z nejstarších křížů. Dle farní kroniky se na tomto místě nacházel kříž již v dávných časech. Roku 1832 byl postaven nový, celý z kamene s pozlacenou sochou Ježíše Krista. Horní kamenná část nepřečkala období po II. světové válce. V 90. letech byl poničený kříž opraven za finančního přispění vysídlených obyvatel. Na kamenném podstavci nalezneme nápis: Aus dankbarer Liebe, Der ewigen Liebe, Geweiht

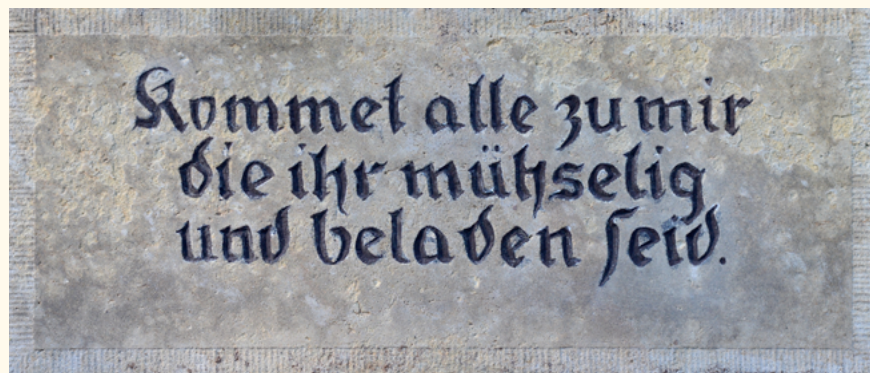
7. Krzyż na Písečnéj

Na wzniesieniu w pobliżu cmentarza urnowego, zwanym w przeszłości Sandhöhe, stoi jeden z najstarszych krzyży. Według kroniki parafialnej krzyż stał w tym miejscu już w zamierzonych czasach. W 1832 roku wzniesiono nowy, w całości z kamienia, z pozłacaną rzeźbą przedstawiającą Jezusa Chrystusa. Górna, kamienna część nie przetrwała trudnych czasów, jakie nastąpiły po II wojnie światowej. W latach 90. zniszczony krzyż odrestaurowano dzięki finansowemu wsparciu wysiedlonych stąd dawnych mieszkańców. Na kamiennym cokole znajdziemy napis: Aus dankbarer Liebe, Der ewigen Liebe, Geweiht

8. Socha Ježíše Krista – dílo zahalené tajemstvím

Za kostelem Nejsvětější Trojice upoutá pozornost socha Ježíše Krista ve strnulém postoji, s vážnou tváří a pohledem upřeným do neznáma. Pochází z roku 1935 a její autorství je připisováno významnému sochaři narozenému v Královci, Emilu Schwantnerovi. Dosud však nebyl nalezen doklad, který by tuto domněnku potvrdil. Na spodním kameni nalezneme citaci z Matoušova evangelia 11, 28: Pojdte ke mně všichni, kdo se namáháte a jste obtíženi břemeny.

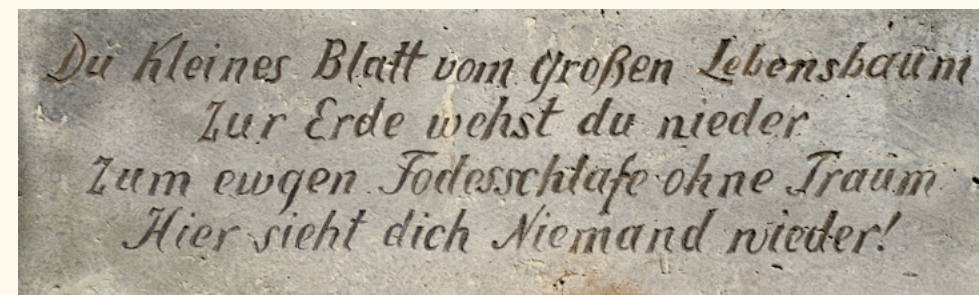
8. Figura Jezusa Chrystusa – dzieło okryte tajemnicą

Za kościołem Trójcy Przenajświętszej zwraca uwagę figura Jezusa Chrystusa, o wyprostowanej postawie i z poważnym obliczem, spoglądającego w nieznane. Pochodzi z 1935 roku, a jej autorstwo przypisywane jest znanemu rzeźbiarzowi, urodzonemu w Królowcu, Emilowi Schwantnerowi. Jak dotychczas nie znaleziono jednak żadnego dowodu, który potwierdziłby to przypuszczenie. Na dolnym kamieniu umieszczono cytaty z Ewangelii według świętego Mateusza 11, 28: Przyjdźcie do mnie wszyscy ciężko pracujący i bardzo obciążeni.

9. Náhrobek básníka Josefa Jarosche (* 1837 Petrovice – † 3. 2. 1882 Žacléř)

Na žacléřském hřbitově spočinul v čestném hrobě básník, překladatel a notář Josef Jarosch, který od roku 1872 působil na žacléřském soudu. Ač notář, po celý život tíhnul k literatuře a překladatelství. Pro svou tvorbu zvolil pseudonym Alfred Waldau. Významné jsou Jaroschovy studie z oblasti českých národních tanců, písní a zejména překlady děl českých básníků do německého jazyka, jejichž prostřednictvím seznamuje německy mluvící země s bohatou českou kulturní tradicí. Jeho hrob nalezneme u vstupu na hřbitov, jak se na básníka sluší, náhrobek zdobí vzletný epitaf:

Lístěčku malý z velkého stromu života,
vánek tě k zemi unáší,
do věčného spánku beze sna –
více tě nikdo nespatrií.

9. Nagrobek poety Josefa Jaroscha (* 1837 Petrovice – † 3.02.1882 Žacléř)

Na žacléřském cmentarzu w honorowym grobie spoczywa poeta, tłumacz i notariusz Josef Jarosch, który od 1872 roku pracował w miejscowym sądzie. Mimo że z zawodu był notariuszem, przez całe życie zajmował się też literaturą oraz tłumaczeniami. Tworzył pod pseudonimem Alfred Waldau. Duże znaczenie mają jego badania nad czeskimi tańcami i pieśniami narodowymi, a zwłaszcza tłumaczenia twórczości czeskich poetów na język niemiecki, dzięki którym zapoznawał kraje niemieckojęzyczne z bogatą czeską kulturą. Jego grób znajduje się przy wejściu na cmentarz i jak na poetę przystało – nagrobek zdobi górnolotne epitafium:

Listeczku mały z dużego drzewa życia,
powiew unosi cię ku ziemi,
do wiecznego spoczynku bez marzeń –
Nikt już cię nigdy nie zobaczy.

10. Hrobka rodiny Breit

U levé hřbitovní zdi zaujme pozornost příchozích monumentální hrobka rodiny Breit, jejímž autorem je kamenosochař Černý z Hořic. Působivá kombinace pískovce, žuly, sloupů a reliéfů poukazuje na zámožnost majitelů, kteří provozovali v Žacléři, resp. Bobru sklárnu. Sklářská rodina Breitových přebývala ve vile, v níž dnes sídlí základní umělecká škola; kolem domu vybudovala rozlehlý park s cennými dřevinami. Breitovi velmi podporovali rozvoj města finančními dary. Manželé Franz a Julia Breitovi darovali roku 1892 finanční prostředky na pořízení dlažby pro hlavní loď kostela, zaplatili zhotovení kamenného kříže, který je dnes umístěn na boberském hřbitově. Martha a Richard Breitovi nechali pro kostel roku 1895 zhotovit vitráže zachycující sv. Richarda a sv. Marthu, které můžete obdivovat po obou stranách hlavního oltáře.

10. Grobowiec rodziny Breitów

W pobliżu lewego cmentarnego muru uwagę przechodniów zwraca monumentalny grobowiec rodziny Breitów. Jego autorem jest rzeźbiarz Černý z Hořic. Oryginalne połączenie piaskowca, granitu, słupów i płaskorzeźb świadczy o bogactwie właścicieli, którzy w miejscowości Žacléř, ew. w Bobrze prowadzili hutę szkła. Rodzina szklarzy Breitów mieszkała w willi, w której dziś ma swoją siedzibę szkoła artystyczna. Wokół domu urządzili rozległy park z cennym drzewostanem. Rodzina Breitów znacznie przyczyniła się do rozwoju miasta, przekazując pieniężne darowizny. Małżonkowie Franz i Julia Breitowie w 1892 roku wsparli finansowo wykonanie posadzki w głównej nawie kościoła, zapłacili również za krzyż kamienny, który dziś znajduje się na cmentarzu w dzielnicy Bobr. Martha i Richard Breitowie w 1895 roku ufundowali dla kościoła witraże przedstawiające św. Ryszarda i św. Martę, które można podziwiać po obu stronach ołtarza głównego.

11. Sv. Antonín Paduánský

Nejnověji prohlášená žacléřská kulturní památka

Patron cestujících, milenců a manželů, přímluvce za ztracené nehmotné věci, jakými jsou láska, náklonnost a důvěra, sv. Antonín, je zde lidovým sochařem zachycen v řádovém rouchu, s biblí a Ježíškem v náručí. Pod postavou je zvyrazněn nápis S Antoni ora pro nobis (Svatý Antoníne, oroduj za nás). V době vystavění pomníku (1770) patřilo žacléřské panství jezuitskému řádu, který nechal sochu zhotovit, čehož důkazem je monogram IHS a Ježíšovo srdce s hřebíky ve spodní části. V roce 2012 vysadily děti ze základní školy u sochy lípu a v roce 2014 bylo dílo prohlášeno kulturní památkou.

11. Św. Antoni z Padwy

Najnowszy żacléřski zabytek

Patron podróżnych, kochanków i małżonków, orędownik sprawy utraconej miłości, przychylności i zaufania, św. Antoni, został przedstawiony przez ludowego rzeźbiarza w habicie, z biblią i Dzieciątkiem Jezus w objęciach. Pod postacią znajduje się wyraźny napis S Antoni ora pro nobis (Święty Antoni, módl się za nami). W okresie powstania pomnika (1770 rok) żacléřskie dobra ziemskie należały do zakonu jezuitów, który ufundował posąg, czego dowodem jest monogram IHS oraz Serce Jezusa z gwoździemi w dolnej części. W 2012 roku dzieci z miejscowej szkoły podstawowej posadziły przy figurze lipę, a w 2014 roku rzeźba została uznana za zabytek kultury.

12. Kříž v centrální části boberského hřbitova

Ve střední části boberského hřbitova se vyjímá mohutný kříž s postavou Ježíše Krista. Z textu ve spodní části je patrné, že jej roku 1889 nechali zřídit Julia a Franz Breitovi, majitelé boberské sklárny, která úspěšně vyráběla tyčové sklo a zaměstnávala místní obyvatele. Na precizně opracovaném pískovci je čitelný nápis *Gelobet sei Jesus Christus* (Pochválen buď Ježíš Kristus) a z textu v zadní části se dozvíme, že kříž byl na hřbitov přemístěn při jeho zřízení v roce 1925. Donátoři Breitovi byli štědrými mecenáši, při renovaci žacléřského kostela poskytli finance na zakoupení vnitřní dlažby, další členové rodiny financovali vitráže.

12. Krzyż w centralnej części cmentarza w Bobrze

Nad środkową częścią cmentarza w Bobrze góruje potężny krzyż z postacią Jezusa Chrystusa. Z tekstu w dolnej części wynika, że w 1889 roku ufundowali go Julia i Franz Breitowie, właściciele tutejszej huty szkła, która z powodzeniem produkowała pręty szklane i zatrudniała wielu mieszkańców. Na precyzyjnie wykończonym piaskowcu jest widoczny napis *Gelobet sei Jesus Christus* (Niech będzie pochwalony Jezus Chrystus), a z tekstu w tylnej części dowiadujemy się, że krzyż został umieszczony na cmentarzu w czasie jego powstania w 1925 roku. Fundatorzy Breitowie byli szczodrymi mecenasami, w trakcie renowacji żacléřského kościoła ofiarowali pieniądze na zakup wewnętrznej posadzki. Inni członkowie rodziny sfinansowali witraże.

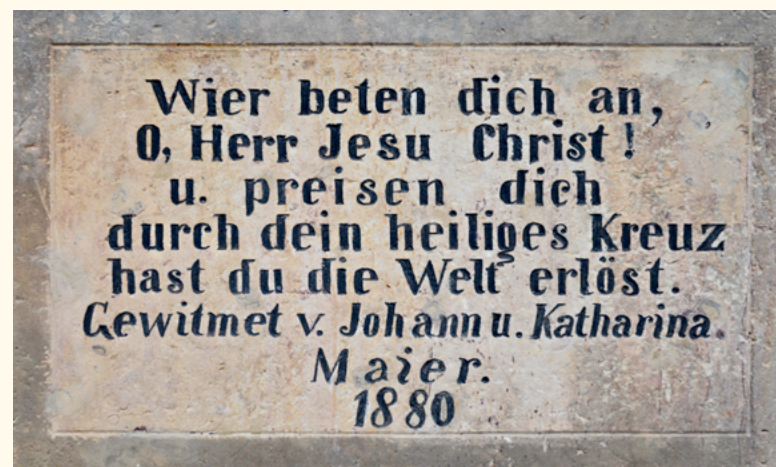
13. Kříž manželů Maierových

Dílo ozdobené reliéfy sv. Kateřiny a sv. Jana Nepomuckého. Kamenný kříž z roku 1880 je úctyhodný svou výškou a zajímavými reliéfy Panny Marie, sv. Jana Nepomuckého a sv. Kateřiny ve střední části. Sv. Jan Nepomucký, jeden z nejoblíbenějších světců, ochránce před nebezpečím vody, patron zpovědníků, kněží a lodníků, je ztvárněn s křížem v rukou, oděn do kanovníckého pláštěku a biretu. Sv. Kateřina, ochránkyně univerzit, patronka kolářů, učenců a studentů je zachycena se svými atributy kolem, mečem a plamenem, které se vztahují k legendě spjaté s jejím jménem – sv. Kateřina byla údajně mučena vplétáním do kola, avšak po zásahu božího blesku kolo shořelo. Dle textu na spodním kameni kříž nechali zřídit Johann a Katharina Maierovi. Kříž podstoupil roku 2012 renovaci.

13. Krzyż małżeństwa Maierów

Dzieło ozdobione płaskorzeźbami św. Katarzyny i św. Jana Nepomucena. Kamienny krzyż z 1880 roku robi wrażenie swoją wysokością i interesującymi płaskorzeźbami, przedstawiającymi Marię Pannę, św. Jana Nepomucena i św. Katarzynę w środkowej części. Św. Jan Nepomucen, jeden z najpopularniejszych świętych, broniący przed groźną wodą, patron spowiedników, księży i żeglarzy, został wyobrażony z krzyżem w rękach, w habicie kanonika i berecie. Św. Katarzyna, opiekunka uniwersytetów, patronka cyklistów, uczonych i studentów została przedstawiona ze swoimi atrybutami – kołem, mieczem i płomieniem, związanymi z towarzyszącą jej legendą. Św. Katarzyna miała być rzekomo łamana kołem, ale po uderzeniu boskiej błyskawicy narzędzie tortur spłonęło. Według tekstu na dolnym kamieniu krzyż ufundowali Johann i Katharina Maierowie. Krzyż odnowiono w 2012 roku.

14. Bílý kříž

Po dlouhá léta se turistům mířícím do vrchních partií Rýchor naskýtal smutný pohled na fragment kříže, který je v mapách zanesen jako Bílý. Vrchní část ležela dlouhá léta ukrytá v ateliéru kamenosochaře a čekala, až se podaří získat finance na opravu. Rekonstrukce se památka nakonec přece jen dočkala a od roku 2014 ji můžeme opět obdivovat v plné kráse. Je zhotoven z jemnozrnného pískovce z oblasti Libné, bohatě zdobenou horní římsu doplňují dvě hlavy andělů, ve střední části nalezneme niku se světlicí. Mohlo by se zdát, že je pojmenován podle sněhové pokrývky, která je ve zdejších končinách zpravidla dlouhá, ale ve skutečnosti se název odvíjí od barvy zinkové slitiny, z níž je zhotovena postava Krista, která je ve výsledné podobě velmi světlá až bílá.

14. Biały krzyż

Przez długie lata oczom turystów zmierzających w górne partie Rýchor ukazywał się smutny widok na fragment krzyża, zaznaczonego na mapach jako Biały. Górna część długo leżała ukryta w atelier rzeźbiarza i czekała, aż uda się zdobyć środki finansowe na remont. W końcu zabytek udało się zrekonstruować i od 2014 roku możemy go znów podziwiać w pełnej krasie. Został wykonany z drobnziarnistego piaskowca z okolic Libnej, ma bogato zdobioną górną listwę z dwoma głowami aniołów, a w środkowej części znajdziemy niszę ze świętą. Mogłoby się wydawać, że nazwa krzyża pochodzi od pokrywy śnieżnej, która w tych stronach utrzymuje się zazwyczaj długo, ale w rzeczywistości nazwa pochodzi od koloru stopu cynku, z którego wykonano postać Chrystusa. Dzięki temu figura jest bardzo jasna, prawie biała.

15. Andersův kříž - naplnění posledního přání

Rokem 1891 je datovaný kříž stojící při vycházkové trase k chatě Ozon. Upomíná na dávného obyvatele Rýchor, Wilhelma Anderse z chalupy čp. 3, který zde se svou ženou žil a hospodařil po dlouhá léta. Manželé byli bezdětní, o to více však podporovali rýchorské děti a financovali zakoupení učebnic a školních pomůcek. V poslední vůli vyslovil Wilhelm přání, aby jeho naspořené peníze byly použity na vystavění kříže. Zhotovením byl pověřen kamenosochař Ed. Schnabela ze Dvora Králové. Život a skutky původních obyvatel Rýchor již dávno odvál čas, avšak jméno pana Anderse přetrvalo vytesané do kamene již více než století. Na soklu je nápis:

Durch dein Leiden deinen Tod
Hilf Jesus! uns in aller Noth
Und dass dein Blut und deine Pein
an uns doch nicht verloren sein.

Skrze své utrpení a svou smrt
pomoz nám, Ježíši, v každé nouzi
a aby tvá krev a tvá muka
pro nás nevyšly nazmar.

15. Kríž Andersa - splnění ostatní woli

Na krížu stojícím przy trasie spacerowej prowadzącej do schroniska Ozon znajduje się data 1891. Kríž upamiętnia dawnego mieszkańca Rýchor, Wilhelma Andersa z domu nr 3, który wraz ze swoją żoną miał tu przez długie lata gospodarstwo. Małżonkowie byli bezdzietni, z tym większym zapałem pomagali rýchorskim dzieciom i finansowali zakup podręczników i przyborów szkolnych. W ostatniej woli Wilhelm wyraził życzenie, by zaoszczędzone przez niego pieniądze zostały użyte do wzniesienia krzyża. Jego wykonanie zlecono rzeźbiarzowi Ed. Schnabelowi z Dvora Králové. Życie i czyny dawnych mieszkańców Rýchor już dawno zatarł czas, ale imię pana Andersa przetrwało wyciosane w kamieniu już ponad sto lat. Na cokole znajduje się napis:

Durch dein Leiden deinen Tod
Hilf Jesus! uns in aller Noth
Und dass dein Blut und deine Pein
an uns doch nicht verloren sein.

Przez swoje cierpienie i swoją śmierć
Pomóż nam, Jezu, w każdej potrzebie
i niech Twoja krew i Twoje cierpienie
nie będą nadaremno

16. Kříž zvoníka Röhrichta

Kříž nedaleko boudy Hubertus nechal zřídit majitel blízkého hospodářství a domu se zvoníčkou pan Röhricht, odtud tedy název Röhrichtův kříž (Kreuz des Gloecklabauers). Pan Röhricht zvonil každý den klekání, při úsvitu, v poledne a za soumraku, také v případě nebezpečí, ohně nebo úmrtí. Klekáním byl odměřován čas a zároveň v tuto dobu probíhaly modlitby. Zvuk zvonu byl dle vzpomínek pamětníků slyšitelný až na Sněžných Domkách. Od kříže se nabízí krásný pohled do údolí na vodní nádrž Bukůvku. Místo bylo vždy vystaveno rozmarům počasí, kterým kříž několikrát podlehl. Ve spodní části bylo možné číst níže uvedený text, který vyzýval procházející k pokoře. Třeba bude někdy v budoucnu opět obnoven:

Gehst du beim Kreuz am Weg vorbei,
Bedenk, was seine Mahnung sei:
Tu ab den Hut! Du bist ein Christ
Der durch den Herrn erlöset ist.

Kdo kolem kříže procházíš,
Pamatuj jeho poselství:
Klobouk smekni! Jsi křesťan přec,
Pánem vykoupen.

16. Krzyż dzwonnika Röhrichta

Krzyż w pobliżu schroniska Hubertus kazał wznieść właściciel pobliskiego gospodarstwa i domu z niewielką dzwonnice pan Röhricht, dlatego został nazwany Krzyżem Röhrichta (Kreuz des Gloecklabauers). Pan Röhricht dzwonił codziennie na Anioł Pański, o świcie, w południe i o zmroku, także w razie zagrożenia, ognia lub śmierci. Dźwięk dzwonu odmierzał czas i jednocześnie wzywał do modlitwy. Jak wspominają świadkowie, było go slychać aż na Sněžnych Domkach. Z miejsca ustawienia krzyża rozciąga się piękny widok na dolinę i na zapórę Bukówka. Miejsce to zawsze było narażone na kaprysy aury, która kilkakrotnie krzyż uszkodziła. W dolnej części znajdował się napis, który wzywał przechodniów do pokory. Być może kiedyś w przyszłości zostanie odnowiony:

Gehst du beim Kreuz am Weg vorbei,
Bedenk, was seine Mahnung sei:
Tu ab den Hut! Du bist ein Christ
Der durch den Herrn erlöset ist.

Ty, który przechodzisz koło krzyża,
Zapamiętaj jego przekaz:
Kapelusz zdejmij z głowy!
Jesteś przecież chrześcijaninem,
Zbawionym przez Pana.

17. Rýchorský kříž, dříve zvaný Weicheltkreuz

Na počátku 20. století ještě nebylo okolí kříže zarostlé zelení a byl dobře viditelný již ze Suchého Dolu. Patří mezi jedny z nejstarších kamenosochařských děl v našem regionu. Jak napovídá nápis na spodním soklu s beránkem Božím, byl vztyčen v roce 1804 na popud podkováře Josepha Poltze. Ve střední části je v dramatické póze s mečem vyobrazena patronka kovářů sv. Barbora. Kovárna pana Poltze stála při tzv. Železné cestě, která vedla z Kowar přes Opawu, nad Horními Albeřicemi, Rýchory až do údolí Úpy. Tuto cestu využívali hojně formani pro přepravu železa a podkovář byl v případě obtíží užitečným pomocníkem. Dle vyprávění pana Brauna, rýchorského starousedlíka, nechal pan Poltz kříž zříditi poté, co ve Vídni vyhrál soudní spor.

17. Krzyż Rýchorski, dawniej zwany Weicheltkreuz

Na początku XX wieku okolica krzyża nie była jeszcze porośnięta zielenią, był więc dobrze widoczny nawet z Suchego Dolu. Należy do najstarszych zabytków rzeźbiarstwa w naszym regionie. Jak głosi napis na dolnym cokole z Barankiem Bożym, został wzniesiony w 1804 roku z inicjatywy kowala Josepha Poltza. W środkowej części w dramatycznej pozie z mieczem została wyrzeźbiona patronka kowali św. Barbara. Kuźnia pana Poltza stała przy tzw. Drodze Żelaznej, która prowadziła z Kowar przez Opawę, nad Horními Albeřicami, przez Rýchory do doliny Úpy. Z drogi często korzystali furmani do transportu żelaza, a jeśli pojawiły się problemy, pomoc kowala była bardzo pożądana. Według opowieści pana Brauna, dawnego mieszkańca Rýchor, kowal Poltz kazał wznieść krzyż po wygranym w Wiedniu procesie sądowym.

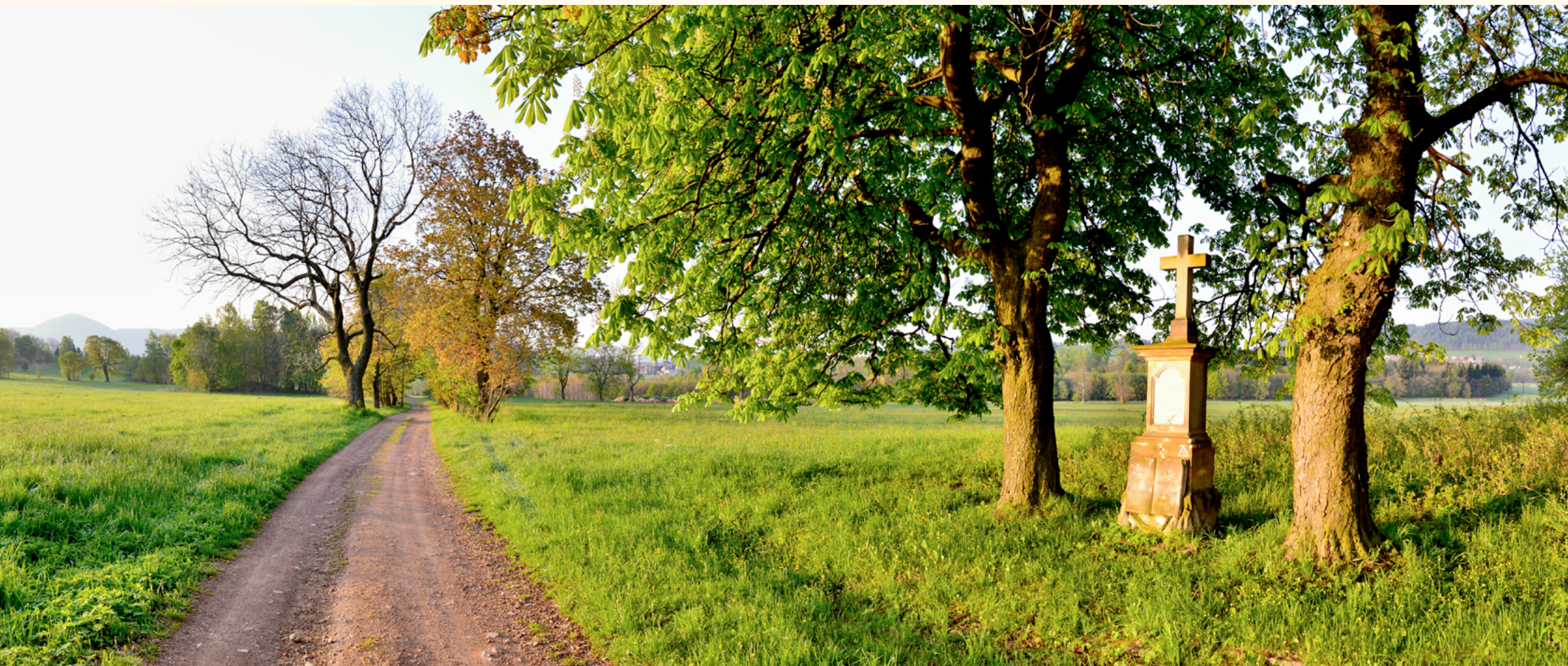

18. Obecní kříž v Černé Vodě
Místo posledního rozloučení
 Kříž na mlýnském kameni na okraji Černé Vody jakoby vítal příchozí, byl však zároveň i místem posledního rozloučení, když u něj zastavovaly povozy se zemřelými, aby se naposledy rozloučili s rodným místem. Mlýnský kámen, na kterém je postaven, poukazuje na fakt, že zde stálo několik mlýnů. Byl vystavěn místními obyvateli, kteří o něj vždy pečovali. Při pohledu do dále za kříž se nám nabízí výhled na nejvyšší vrcholky Krkonoše.

18. Krzyż gminny w Černej Vodzie
Miejsce ostatniego pożegnania
 Krzyż na młyńskim kamieniu na skraju Černej Vody jakby witał przybyszy, był jednak zarazem miejscem ostatniego pożegnania - zatrzymywały się pod nim wozy ze zmarłymi, by po raz ostatni mogli pożegnać się z miejscem rodzinnym. Kamień młyński, na którym został ustawiony, wskazuje na fakt, że było tu kilka młynów. Został wzniesiony przez tutejszych mieszkańców, którzy zawsze się o niego troszczyli. Za krzyżem rozpościera się widok na najwyższe wierzchołki Karkonoszy.

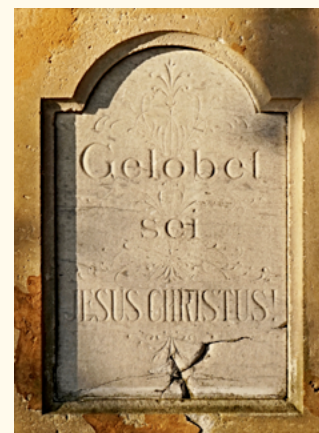

19. Kříž vdovy Kallnerové – otevřená kniha

Na počátku 20. století nechala Franziska Kallner vztyčit kříž s knihou, zhotovený z oranžově tónovaného pískovce. Můžeme se jen domnívat, že motivem mohla být smrt jejího muže, ale to nám zůstane zřejmě navždy skryto. Ve střední části je do mramorové desky vytesán nápis Pochválen buď Ježíš Kristus.

19. Krzyż wdowy Kallnerovej – otwarta księga

Na początku XX wieku Franziska Kallner kazała wznieść krzyż z księgą, wykonany z piaskowca o odcieniu pomarańczowym. Możemy tylko przypuszczać, że powodem mogła być śmierć jej męża, ale chyba nigdy nie poznamy prawdy. W środkowej części na marmurowej płycie wyryto napis Niech będzie pochwalony Jezus Chrystus.

20. Socha sv. Anny

Další cennou kulturní památku našeho regionu představuje barokní sv. Anna, stojící při cestě k Růžovému paloučku. Ochránkyně manželství, matek a šťastného porodu je zpodobněna v dlouhém šatu, hlavu pokrývá závoj, v ruce drží Starý zákon opřený o sloup. Sochu nechal zřídit černovodský rychtář Johann Georg Feest roku 1765 jako poděkování za to, že se Černé Vodě vyhnulo válečné běsnění.

20. Figura św. Anny

Kolejnym cennym zabytkiem w naszym regionie jest barokowa figura św. Anny, stojąca przy drodze prowadzącej do Różowego paloučka (Różowej Łączki). Patronka małżeństw, matek i szczęśliwych porodów została przedstawiona w długiej szacie, jej głowę okrywa chusta, w rękę trzyma Stary Testament, oparty o słup. Wykonanie posągu zlecił sołtys Černej Vody, Johann Georg Feest w 1765 roku jako podziękowanie za to, że Černa Voda zdołała uniknąć strat wojennych.

21., 22. Fingerův a Hampelův kříž

Při černovodské cestě směřující do Královce se nachází dva nenápadné kříže – Fingerův a Hampelův. Nechali je zřídit místní obyvatelé. Jak omšelý text na Fingerově kříži vypovídá, žila rodina v čp. 37 a kříž nechala vystavět roku 1889. Rok vytyčení Hamplova kříže neznáme. Dlouhá léta ležel povalený v křoví u cesty. Roku 2012 byl zrestaurován a znovu vystaven. Prostředky na obnovu kříže poskytli bývalí černovodští rodáci, paní Irma a Dieter Illnerovi.

21., 22. Krzyż Fingera i Hampela

Przy drodze prowadzącej z Černej Vody do Královca stojí dva nepozorné krzyže – Fingera i Hampela. Stály tu za správou mieszkańców Černej Vody. Jak informuje omszalý napis na Krzyżu Fingera, rodzina mieszkała pod numerem 37, a krzyż kazała wznieść w 1889 roku. Rok ufundowania Krzyża Hampela jest nieznany. Przez długie lata leżał przewrócony w krzakach przy drodze. W 2012 roku został odnowiony i ponownie ustawiony. Środki na renowację krzyża przekazali dawni mieszkańcy Černej Vody, Irma i Dieter Illnerowie.

23. Lahmerův kříž ve stínu kaštanů

V zahradě u dřívějšího Lahmerova hostince v Černé Vodě nalezneme hned dvě kamenosochařská díla. První z nich, kříž, stíní větve vysokých jírovců. Byl vystaven na popud tří obyvatel Černé Vody – Josefy Kochové, Johanna a Pauliny Eflerových v roce 1880. Na soklu je napsán text:

Pane v Tebe věřím,
 Pane v Tobě naději mám,
 Pane Tebe ze srdce miluji,
 Ve víře, V naději, V lásce posiluj mě

Herr ich glaube
 Herr ich hoffe
 Herr von Herzen lieb ich dich
 In dem Glauben
 In der Hoffnung
 In der Liebe stärke mich

23. Krzyż Lahmera w cieniu kasztanów

W ogrodzie przy dawnym zajeździe Lahmera w Černej Vodzie znajdziemy dwie rzeźby. Pierwszą z nich - krzyż, ocieniają gałęzie wysokich kasztanów. Krzyż został wzniesiony z inicjatywy trojga mieszkańców Černej Vody – Josefy Kochovej oraz Johanna i Pauliny Eflerów w 1880 roku. Na cokole znajduje się napis:

Wierzę w Ciebie, Panie
 W Tobie pokładam nadzieję
 Z całego serca Cię kocham, Panie
 W wierze, W nadziei
 Umacniaj mnie w miłości

Kdo byl Emil Schwantner

Emil Schwantner (* 1890 – † 1956), významný sochař z Královce, navštěvoval školu v Bobru a roku 1905 nastoupil do žacléřské porcelánky k modeláři Hartmannovi. Ten u mladého chlapce rozpoznal umělecké nadání a přijal jej na dva roky do učení jako modeláře. Po vyučení Schwantner dva roky navštěvoval keramickou školu v Teplicích. Jeho nadání bylo nesporné a Václav Myslbek se osobně zasadil o jeho přijetí na pražskou Akademii, kde setrval v letech 1909–12. Schwantner byl pilným studentem a dvakrát získal první cenu v sochařské třídě za sádrovou plastiku kozla a osleplého důlního koně. Jeho profesorem byl Jan Štursa (1880–1925), který jej seznámil s Augustem Rodinem (1840–1917). Po ukončení studií Schwantner pracoval mimo jiné na Památníku Bitvy národů u Lipska u prof. Metznera. Později se osamostatnil a měl atelier v Trutnově.

Pro Schwantnerův styl jsou typické skulptury v pohybu, hra svalů, povrchy plastik rozbrázděné, zvrásněné, umožňující hru světla a stínů. Proslavil se zejména skulpturami kočkovitých šelem, cyklem Tanec smrti a pomníky obětmi I. světové války. Několik děl nalezneme v našem regionu.

Kim byl Emil Schwantner

Emil Schwantner (* 1890 – † 1956), vybitný rzešbář z Královce, uczęszczał do szkoły w Bobrze, a w 1905 roku zaczął pracować w żacléřskiej fabryce porcelany jako pomocnik modelarza Hartmanna. Mistrz dostrzegł u młodego chłopca talent plastyczny i przyjął go do terminu na dwa lata jako modelarza. Po zakończeniu nauki Schwantner przez dwa lata uczęszczał do szkoły ceramiki w Teplicach. Jego talent był niezaprzeczalny, dlatego też słynny rzešbář Václav Myslbek osobiście postarał się, by przyjęto go do praskiej Akademii, gdzie studiował w latach 1909–1912. Schwantner był pilnym studentem i dwukrotnie zdobył pierwsze miejsce w klasie rzešby za gipsową płaskorzešbę kozła i ślepego konia kopalnianego. Jego profesorem był Jan Štursa (1880–1925), który poznał go z Augustem Rodinem (1840–1917). Po zakończeniu nauki Schwantner pracował m.in. nad Pomnikiem Bitwy Narodów pod Lipskiem u prof. Metznera. Później usamodzielniał się i otworzył własne atelier w Trutnovie.

Dla stylu Schwantnera charakterystyczne są rzešby w ruchu, gra mięśni, powierzchnie dzieł poorane i pofałdowane, umożliwiające grę światła i cienia. Rozstałyły go zwłaszcza rzešby drapieżników z rodziny kotowatych, cykl Taniec śmierci oraz pomniki ofiar I wojny światowej. Kilka dzieł znajduje się w naszym regionie.

24. Kašna u Vily Křenov

Majitel žacléřské porcelánky, Theodor Pohl, nechal v roce 1919 podle návrhu Ing. Franze Lohnera z Trutnova postavit na slunném místě v Křenově vilu s hrážděním. Angažoval také Emila Schwantnera, kterého ostatně již podporoval v minulosti – jako učně v porcelánce, jemuž následně poskytl stipendium na studium v Teplicích Šanově. Pro zeď v průčelí vytvořil Schwantner pseudorenesanční kašnu s postavou fauna z žabákem, kohoutem a husou. Mezi Schwantnerova díla je také řazena socha Krista za kóstem Nejsvětější Trojice v Žacléři (popsána výše), Schwantnerovo autorství však není zcela potvrzeno.

24. Studnia koło Willi Křenov

Właściciele żacléřskiej fabryki porcelany, Theodor Pohl, kazał w 1919 roku wznieść na słonecznym miejscu w Křenowie willę według projektu inż. Franza Lohnera. Zatrudnił również Emila Schwantnera, którego wspierał już w przeszłości. Jako uczniowi w fabryce porcelany udzielił mu stypendium, by mógł kontynuować naukę w Teplicach Šanovie. W murze fasady willi Schwantner wykonał pseudorenesansową studnię z postacią fauna z żabą, kogutem i gęsią.

Do dzieł Schwantnera zaliczana jest również figura Chrystusa za kóściołem Trójcy Przenajświętszej w mieście Żacléř (opisana wyżej), autorstwo Schwantnera nie zostało jednak dowiedzione.

25. Pomník obětem I. světové války v Královci

Další v blízkém okolí dochovaný pomník obětem I. světové války nalezneme ve Schwantnerově rodném Královci. Stojí vedle obecního úřadu při hlavní silnici do Polska. Na působivém pomníku spatříme po stranách zkroušeného muže a ženu s dítětem v náručí, ve střední části je soupis jmen padlých mužů. V svalnatých a propracovaných postavách muže a ženy spatříme opět rysy typické pro Schwantnerovu tvorbu. U tohoto pomníku známe přesný rok zřízení, 1921.

25. Pomník ofiar I wojny światowej w Królowcu

Kolejny zachovaný w bliskiej okolicy pomník ofiar I wojny światowej znajdziemy w rodzinnym mieście Schwantnera – w Królowcu. Stoi obok urzędu gminy przy głównej drodze do Polski. Na imponującym pomniku ujrzymy po bokach skruszonego mężczyznę i kobietę z dzieckiem w objęciach, w środkowej części umieszczono listę nazwisk poległych. W starannie wykonanych, umięśnionych postaciach mężczyzny i kobiety ponownie dostrzegamy cechy typowe dla twórczości Schwantnera. Znana jest dokładna data powstania pomnika, 1921 rok.

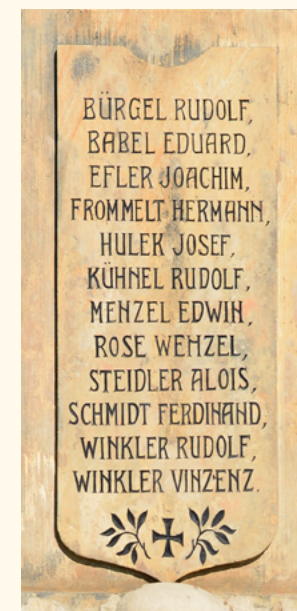
26. Pomník obětem I. světové války v Černé Vodě

S jedním ze Schwantnerových děl se setkáme v Černé Vodě u dřívějšího Lahmerova hostince. Pomník obětem I. světové války byl zřízen ve 20.–30. letech 20. století místními obyvateli. Na ústřední desce a na bocích jsou zvěčněna jména padlých obyvatel Černé Vody. Pomník je jedním z mála Schwantnerových děl ve veřejném prostoru, která se dochovala do dnešních dnů. V roce 2013 byl restaurován z prostředků města a darů firem i jednotlivců. V cyklu Tanec smrti a v pomnicích obětem I. světové války se zračí autorovy osobní zážitky z bojiště – vstoupil jako dobrovolník do armády a účastnil se těžkých bojů na řece Soča.

26. Pomník ofiar I wojny światowej w Černej Vodzie

Jedno z děl Schwantnera znajduje się w Černej Vodzie w pobliżu dawnego zajazdu Lahmera. Pomník ofiar I wojny światowej ufundowali w latach 20. i 30. XX wieku tutejsi mieszkańcy. Na płycie centralnej i po bokach umieszczono imiona poległych mieszkańców Černej Vody. Pomník jest jednym z niewielu dzieł Schwantnera, stojących w otwartej przestrzeni i zachowanych do naszych czasów. W 2013 roku pomník został odnowiony za pieniądze miasta, a także dzięki darowiznom firm i pojedynczych mieszkańców. W cyklu Taniec śmierci i w pomnikach ofiar I wojny światowej odbijają się osobiste przeżycia autora z pola bitwy. Schwantner zgłosił się swego czasu na ochotnika do armii i brał udział w ciężkich walkach nad rzeką Sočą.

Zur Erinnerung an die deutschen Heldensöhne die im
großen Weltkriege ihr Leben ließen.
In Dankbarkeit die Gemeinde SCHWARZWASSER.

28

27. - 30. Krzyże pokutne

Najstarsze zabytki kamienne, do dziś owiane tajemnicą, wznoszono ponoć dla odkupienia zbrodni na miejscu jej popełnienia i jako formę zadośćuczynienia dla pokrzywdzonej rodziny. W naszym regionie znajdziemy kilka takich krzyży pokutnych - jeden w miejscowości Královec obok kościółka, jeden w Lamperticích przy głównej drodze przed budynkiem dawnej školy i dwa w Bernarticích – před kostelem i na murze cmentarnym.

30

27

27. - 30. Smířčí kříže

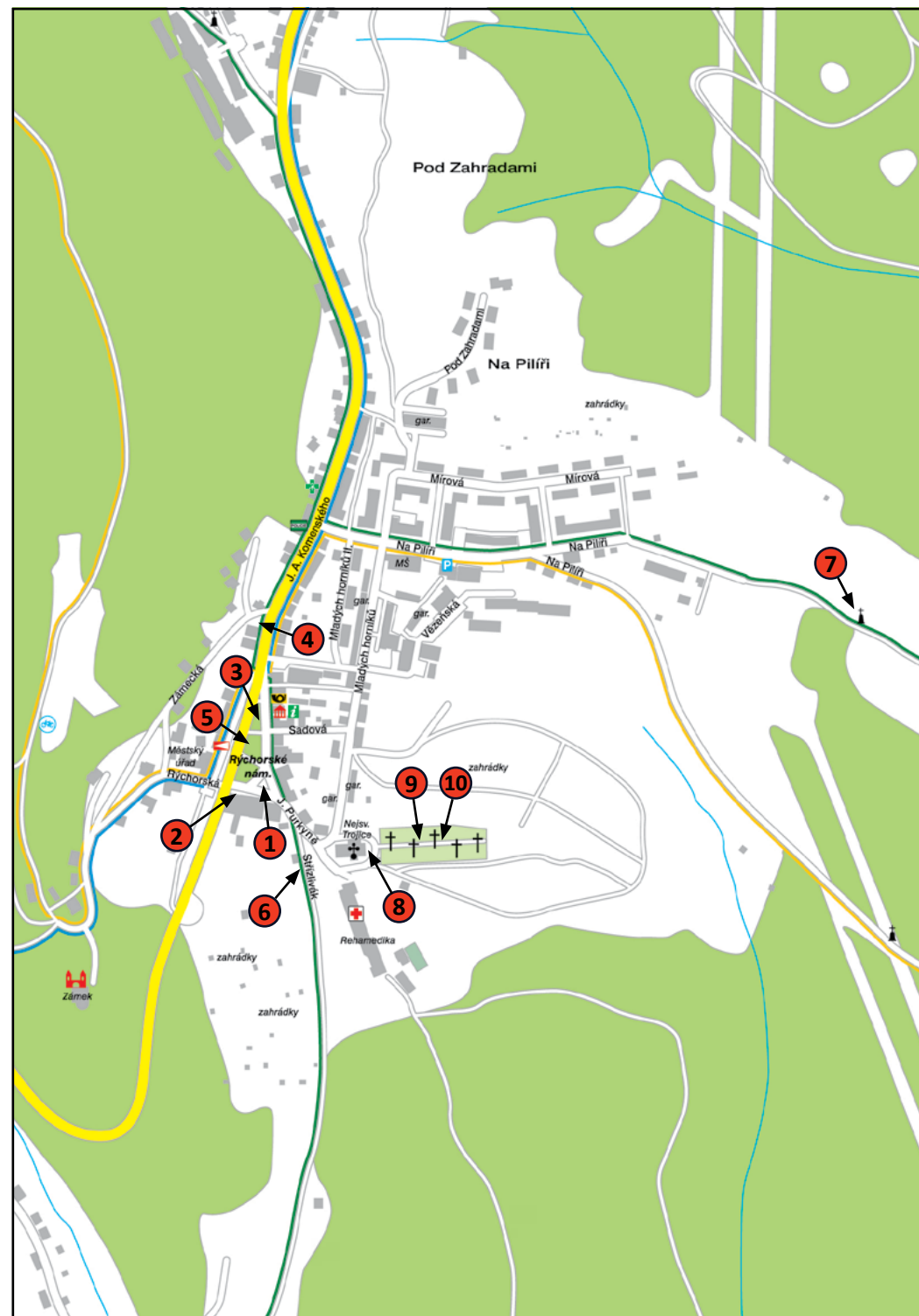
Nejstarší kamenné památky, obestřené dodnes tajemstvím, byly údajně stavěny jako odčinění zločinu na místě jeho spáchání a způsob vyrovnání se s postiženou rodinou. Nalezneme jich v našem regionu hned několik – jeden v Královci u kostelíku, jeden v Lamperticích u hlavní silnice před budovou bývalé školy a dva v Bernarticích – před kostelem a ve hřbitovní zdi.

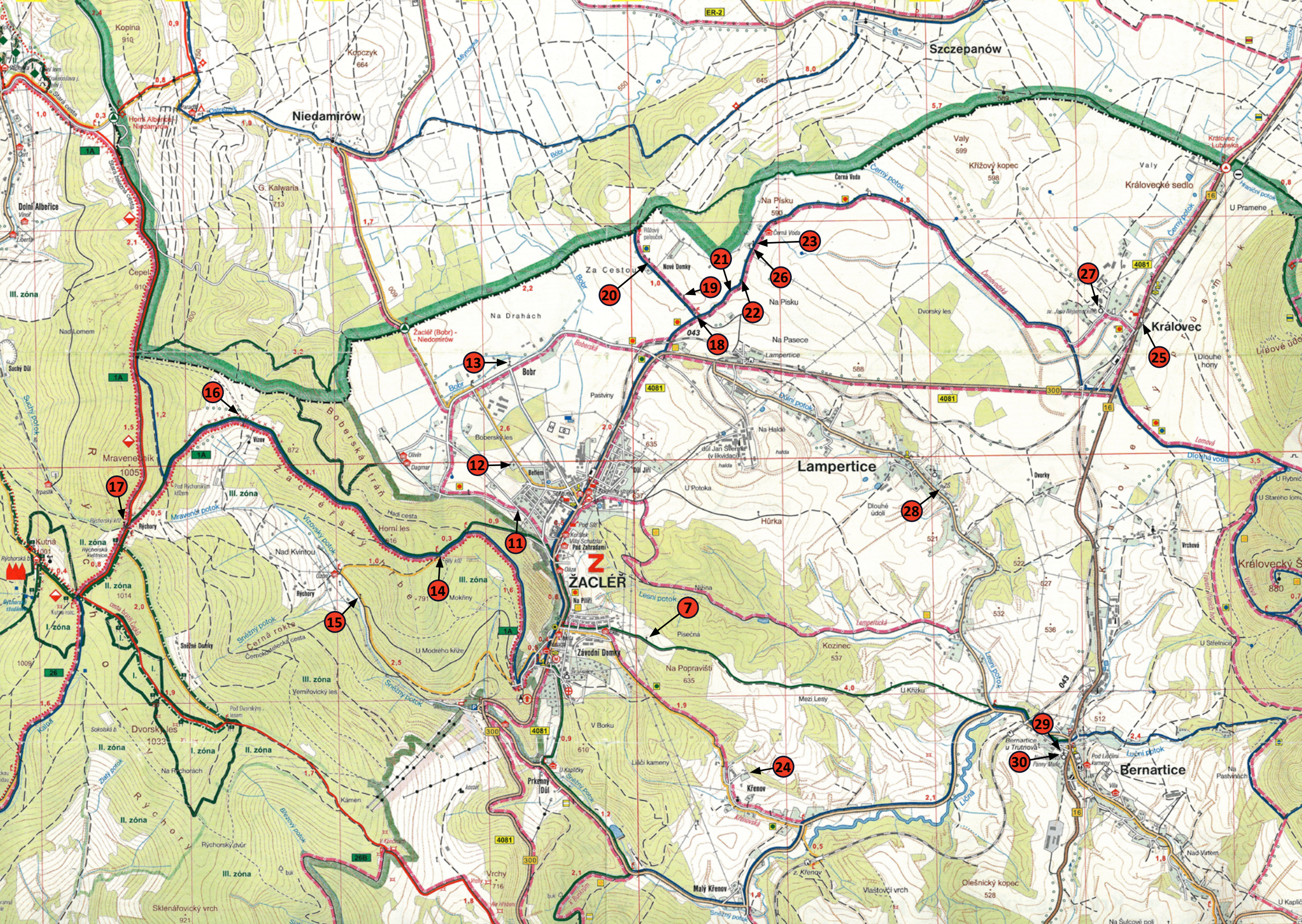
29

Seznam objektů - Lista obiektów

- 1 - Mariánský sloup - Kolumna maryjna
- 2 - Socha sv. Floriana - Figura św. Floriana
- 3 - Pomník Josefa II. - Pomnik Józefa II
- 4, 5- Kašny města na pramenech - Miejskie studnie nad źródłami
- 6 - Torzo Lahmerova pomníku - Szczątki pomnika Lahmera
- 7 - Kříž na Písečné - Krzyż na Písečnej
- 8 - Socha Ježíše Krista - Figura Jezusa Chrystusa
- 9 - Náhrobek básníka Josefa Jarosche - Nagrobek poety Josefa Jaroscha
- 10 - Hrobka rodiny Breit - Grobowiec rodziny Breitów
- 11 - Sv. Antonín Paduánský - Św. Antoni z Padwy
- 12 - Kříž na boberském hřbitově - Krzyż w centralnej części cmentarza w Bobrze
- 13 - Kříž manželů Maierových - Krzyż małżeństwa Maierów
- 14 - Bílý kříž - Biały krzyż
- 15 - Andersův Kříž - Krzyż Andersa
- 16 - Kříž zvoníka Röhrichta - Krzyż dzwonnika Röhrichta
- 17 - Rýchorský kříž - Krzyż Rýchorski
- 18 - Obecní kříž v Černé vodě - Krzyż gminny w Černej Vodzie
- 19 - Kříž vdovy Kallnerové - Krzyż wdowy Kallnerovej
- 20 - Socha sv. Anny - Figura św. Anny
- 21, 22 Fingerův a Hampelův kříž - Krzyż Fingera i Hampela
- 23 - Lahmerův kříž - Krzyż Lahmera
- 24 - Studna u Vily Křenov - Studnia koło Willi Křenov
- 25 - Pomník obětem I. sv. války v Královci - Pomnik ofiar I wojny światowej w Královcu
- 26 - Pomník obětem I. sv. války v Černé vodě - Pomnik ofiar I wojny światowej w Černej Vodzie
- 27, 28, 29, 30 - Smírčí kříže - Krzyże pokutne

Vydalo Město Žacléř v roce 2015 v rámci projektu „Vítejte na Žacléřsku“
spolufinancovaného z prostředků ERDF prostřednictvím Euroregionu Glacensis

Opublikowane przez miasto Żacléř w ramach projektu „Vítejte na Žacléřsku“
współfinansowanego ze środków EFRR pośrednictwem Euroregionu Glacensis

Text / Tekst: © Eva Rennerová
Foto / Zdjęcia: © Jiří Pospíšil
Grafické zpracování / Projekt graficzny: © RaDaR Design
Tisk / Druk: Tiskárny B. N. B. spol. s r. o.

